

LÄRARHANDLEDNING

Underlag till informationsfilm om
slutförvarsfrågan i Östhammars kommun

Informationsmaterial från Östhammars kommuns slutförvarsorganisation

ÖSTHAMMARS
KOMMUN
- EN DEL AV ROSLAGEN

SLUTFÖRVAR
FORSMARK

BESKRIVNING

Det här dokumentet är en lärarhandledning som kompletterar den informationsfilm som slutförvarsorganisationen i Östhammars kommun tagit fram, riktad främst mot elever på högstadiet. Syftet är att ge lärare hjälp att kunna ta upp den här frågan från olika vinklar. Dokumentet och filmen bör dock ses som en del av en större diskussion inom ämnet, då frågor kan dyka upp hos tittarna. Se därför filmen som en möjlighet att komplettera ämnesområdet, snarare än som något fristående.

SLUTFÖRVARFRÅGAN

Den process som pågår kring att få bygga och driva ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark är världsunik. Tillsammans med Finland har Sverige kommit längst i världen med att etablera ett sådant slutförvar. Frågan är dock högaktuell för alla länder som har kärnteknisk verksamhet. Oavsett vad man tycker om kärnkraft så måste det befintliga avfallet tas om hand på något sätt.

I Sverige har kärnkraftbolagens ägare gemensamt bildat ett bolag som har uppdraget att hantera det radioaktiva avfallet från kärnkraftverken. Företaget heter Svensk kärnbränslehantering, SKB, och har funnits sen 1970-talet. Företaget bildades för att ta fram en metod och plats som uppfyller myndigheternas krav för radioaktivt avfall. Det farligaste avfallet, det använda kärnbränslet, ska slutförvaras och klara kraven för att vara avskilt från människa och miljö i minst 100 000 år.

KOMMUNENS ARBETE

Östhammars kommun har sedan 1995 haft en slutförvarsorganisation som hanterar frågor gällande slutförvar av radioaktivt avfall i kommunen. Frågan är dock äldre än så, då kommunen har haft ett kärnkraftverk sedan 1980 och ett slutförvar för kortlivat låg- och medelaktivt avfall som togs i bruk 1988 i Forsmark.

Slutförvarsorganisationen består av politiker och tjänstepersoner som har fått i uppdrag av kommunfullmäktige att till exempel medverka i granskningsprocesser, hålla lokala politiker uppdaterade samt att kommunicera med allmänhet inom dessa frågor.

Flergenerationsperspektivet gör att det är viktigt att även elever i grund- och gymnasieskolan engageras. Speciellt viktigt är det att elever lokalt känner till vilken historia som lett fram till att slutförvaret hamnade i just Östhammars kommun. Vårt mål är att elever från Östhammars kommun ska ha högre kännedom om kärnavfallshantering än elever från övriga delar av landet, för att kunna medverka i debatten med väl underbyggda argument.

FILMEN

Filmen kan delas in i nedanstående innehåll. Om du som lärare anser att eleverna behöver en paus, för diskussion eller liknande, så kan det vara lämpligt att ta en del i taget. Det finns markeringar för detta i filmen.

DEL 1

Inledning, Hur får vi energi? Hur började vi med kärnkraft?

Hur hanterar man radioaktivt avfall? Olika typer av slutförvar.

Företaget som har uppdraget att ta hand om radioaktivt avfall, SKB. Lokaliseringsprocessen.

Östhammars kommun har jobbat med frågorna länge. Kommunens organisation. Vetorätt.

Marie Berggren berättar om organisationen.

DEL 2 (från 11:54)

Regeringen tar beslut. Kommunen hade två vetobeslut att ta ställning till.

I dagsläget finns inget aktivt slutförvar för använt kärnbränsle. Finland och Sverige har kommit längst. Alla länder har olika förutsättningar.

Sverige som föregångsland. Lokal acceptans. Stark bestämmanderätt på kommunnivå.

Årliga undersökningar gällande inställning till SKB:s arbete.

Vad har Östhammars kommuns slutförvarsorganisation bidragit med? Den juridiska processen.

Medverkande parter i processen.

Frågor som kommunen arbetat med lite extra. Långsiktig säkerhet och Ansvar efter förslutning.

Samarbete med Oskarshamns kommun.

Mer om parter och roller.

DEL 3 (från 22:24)

Finansiering.

Hur ska vi kunna informera kommande generationer om slutförvaren?

Regeringsbesluten.

Östhammars kommun har lagt ner mycket tid och energi i dessa frågor.

Avslut. Eftertexter.

LÄNKAR / LÄS MER

Exempel på organisationer och parter som är engagerade inom slutförvarsfrågorna:

Östhammars kommun - www.osthammar.se www.slutforvarforsmark.se

Oskarshamns kommun - www.oskarshamn.se

Svensk kärnbränslehantering AB - www.skb.se

Strålsäkerhetsmyndigheten - www.stralsakerhetsmyndigheten.se

Mark- och miljödomstolen i Nacka - www.domstol.se/mark--och-miljodomstolen-vid-nacka-tingsratt

Länsstyrelsen Uppsala - www.lansstyrelsen.se/upsala

Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning - www.mkg.se

Opinionsgruppen för säker slutförvaring - oss.avfallskedjan.se

Övriga länkar:

Kärnavfallsfonden - www.karnavfallsfonden.se

INSPIRATION

Nedan hittar du ett antal förslag på hur man, inom olika ämnen, kan närma sig dessa områden. Se det som inledande inspiration som du själv kan anpassa efter egna behov. Om så önskas kan du alltid kontakta oss i slutförvarsorganisationen för att bolla tankar och idéer.

Geologi, miljö, kemi, fysik

- Undersök egenskaper i olika metaller, stenar och lera.
- Vad krävs för att skyddade arter ska finnas kvar?

Samhälle

- Rollspel där grupper (fiktiva samhällen, länder, etc.) får olika förutsättningar inom ekonomi, politik, miljö och samhällsfrågor och diskutera frågan utifrån dessa.
- Varför var det så stort motstånd i flera kommuner som tillfrågades om att tillåta vidare undersökningar för slutförvar runt om i landet? Varför är acceptansen generellt högre i kommuner som har kärnteknisk verksamhet? Inom vilka andra områden har lokal acceptans varit avgörande?
- Informationsbevarande: Rita, skulptera eller på annat sätt exemplifiera monument, skyltar, text eller annat för att berätta för framtida generationer om slutförvaret. Diskutera: Ska man ens markera området? Fördelar och nackdelar? Behöver framtida generationer varnas? Hur långt fram i tiden kan man förstå markeringarna/varningarna vi sätter ut nu?

Politik

- Besök av politiker. Hur har de politiska diskussionerna och den demokratiska processen gått inom slutförvarsfrågan lokalt och nationellt?

Kommunikation

- Hur håller man liv i en fråga under så lång tid? Även när man inte har något nytt att säga?

Debatt, retorik

- Argumentera för/emot ett slutförvar som idé, dess lokalisering eller den föreslagna metoden.

Juridik

- Jämför hur det skiljer sig mellan Kärntekniklagen och Miljöbalken i slutförvarsfrågorna.

Internationellt

- Kontakt med elever från finska Eurajoki kommun där det finska slutförvaret byggs. Hur är deras syn på dessa frågor?

Jobb och utbildning

- Vilka yrken är aktuella om man vill jobba inom slutförvaring av radioaktivt avfall? Vilka utbildningar är relevanta?

KONTAKT

Östhammars kommuns slutförvarsorganisation hjälper gärna till med ytterligare information eller besök av politiker eller tjänstepersoner, så det går alltid bra att höra av sig till oss. Vi har flera personer som varit med i dessa frågor under väldigt lång tid som gärna berättar mer. Vi kan dock bara tala för vårt arbete, så om ni önskar få information från annan part kan ni med fördel kontakta dem direkt.

Då vi inom slutförvarsorganisationen är intresserade av om dessa frågor tas upp inom skolan får ni gärna höra av er och berätta!

slutforvarsheten@osthammar.se
www.slutforvarforsmark.se